

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΤΟΣ Δ' — ΤΕΥΧΟΣ 16 — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1966

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΙΔΙ

ΠΩΣ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΩΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ Ν' ΑΝΑΠΤΥΧΘΗ ΟΜΑΛΩΣ (1)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΟΠΟΡΗ

“Όπως γνωρίζομε ὁ πόλεμος ἀναστάτωσε τὴν κοινωνία. Στὴν ὁρμὴ του σκόρπισε τὸ θάνατο, τὴν καταστροφὴ, τὴν πείνα καὶ τὴ δυστυχία. Τὸ χειρότερο κακὸ ποὺ προξένησε εἶναι ὅτι ξεριζώωσε, καταπάτησε καὶ διαστρέβλωσε τὰ ἰδανικά καὶ τὶς ἠθικὰς ἀξίες τῆς ἀνθρωπότητας μὲ κύριο χαρακτηριστικὸ τὴν ἔλλειψη ἀνθρωπιάς. Μεταπολεμικὰ ἡ σύγχυσις συνεχίζεται λόγω τῆς πάλης τῶν ἀντιθέτων ἰδεολογιῶν καὶ τῆς μονοπωλήσεως τῶν ἰδανικῶν γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησις πολιτικῶν ἢ ὑπόπτων σκοπῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὴ διαφθορὰ τῶν συνειδήσεων καὶ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς περιβάλλοντος, ποὺ μπορεῖ, ἂν δὲν ἀντιδράσωμε, νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ σὲ μιὰ καινούργια δοκιμασία ἢ καταστροφὴ. Εἶναι ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ νὰ γίνωμε ὅλοι ἀνθρωποὶ, γιὰτὶ στὴν ἀντίθετη περίπτωσις τίποτε δὲν θὰ μᾶς σώσῃ. Οἱ ἄριστοι νὰ γίνωυν πρότυπά μας καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθήσωμε γιὰ νὰ γευθοῦμε καὶ μεῖς τ' ἀγαθὰ ἑνὸς ἀνώτερου πολιτισμοῦ. Οἱ κακοὶ ν' ἀναβαπτισθοῦν. Καὶ τὸ πιὸ σημαντικὸ ν' ἀντιληφθοῦμε τὶς εὐθύνες μας ἀπέναντι τοὺς νέους καὶ νὰ τοὺς προετοιμάσωμε γιὰ μιὰ εὐτυχισμένη ζωὴ.

Εἴμαστε οἱ δημιουργοὶ αὐτῶν καὶ τοῦ περιβάλλοντός των.

1. Ὁμιλία πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνες τῶν μαθητῶν τοῦ Β' Δημοτικοῦ Σχολείου Ἑλιουπόλεως.

Τὸ περιβάλλον, μέσα στὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ παιδί, διακρίνεται σὲ φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο.

Φυσικὸ περιβάλλον εἶναι ὁ γῦρο φυσικὸς - ὕλικός κόσμος. Τούτου δέχεται τὸ παιδί τις συνεχεῖς, ἥσυχες καὶ ἀπαρατήρητες, μὴ συνειδητές, ἐπιδράσεις μὲ ἀποτέλεσμα τὶς «κατ' αἰσθησίν» ἀντιλήψεις, πὺ ἐντυποῦνται στὴ συνείδησή του καὶ παραμένουν «ἐπὶ μακρόν» ζωηρότατες.

Τὸ φυσικὸ περιβάλλον (ἔδαφος, κλίμα, καὶ γεωγραφικὴ θέση ἐνὸς τόπου) ἐπιδρῶν σημαντικὰ στὴν ὑγεία καὶ τὸ χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου τόσον, ὥστε παραβλέποντες κάθε ἄλλη αἰτία, νὰ μιᾶμε γιὰ χαρακτῆρα, «τοῦ νησιώτη» τοῦ «ὄρεινοῦ» κ.λ.π. Ἔχει μεγάλη σημασία τὸ «ποῦ» ἕνας ἄνθρωπος θὰ γεννηθῆ ἢ σὲ ποιὸν καὶ πόσον τόπον θ' ἀναγκασθῆ νὰ μετακινηθῆ γιὰ νὰ ζήσῃ. Πόσοι γονεῖς τὰ σκέφτονται αὐτὰ καὶ ἀντιδρῶν ὅπως πρέπει; Πιστεύω ὅτι οἱ πολλοὶ δέχονται τὶς συνθήκες τους ὡς μοῖρα τους ἢ μετακινοῦνται χωρὶς λογικὴ αἰτία ἢ ὄριμη σκέψη. Καὶ ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἐποχὴ μετακινήσεων (ἀπὸ τὰ χωριὰ στὶς πόλεις καὶ ἀκόμη στὶς πόλεις ἄλλων κρατῶν).

Ὁ Πλάτων ἐπισημαίνοντας τὴ σημασία τοῦ κλίματος γράφει: «Ἡ Ἀθηνᾶ κατώκησεν εἰς τὸ κλεινὸν ἄστῦ τοὺς Ἀθηναίους, γινώσκουσα, ὅτι ἔνεκα τῆς εὐκρασίας τοῦ τόπου ἐμελλον νὰ προέλθωσι φρονιμώτατοι ἄνδρες. (1) Δὲν ἀναφέρω περισσότερα γιὰτὶ σκοπὸς μου εἶναι ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον.

✱

Τὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον, ὅπως καὶ ἡ λέξις φανερώνη, ἀποτελεῖται γενικὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Τούτων τὸ παιδί ὑφίσταται τὰς ἐπιδράσεις ὡς μέλος τῆς οἰκογενείας, τῆς ὀμάδας ἢ τῆς κοινωνίας, στὴν ὁποία ἀνήκει, καὶ ἡ ὁποία ἐπιδρᾷ σ' αὐτὸν μὲ τὰ ἰσχύοντα ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰ ἰδεώδη καὶ τὴν ὄλη πολιτιστικὴ τῆς κατάστασις, δηλαδὴ τὸ πνευματικὸ περιβάλλον πὺ δημιουργεῖ. Τὸ πνευματικὸ περιβάλλον περιλαμβάνει κάθε πνευματικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ περιβάλλον τοῦτο θὰ προσπαθῆσω νὰ σκιαγραφήσω χωρίζοντάς το σὲ οἰκογενειακὸ, κοινωνικὸ, καὶ σχολικὸ.

✱

Τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον. Ἡ οἰκογένεια, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κληροδοτεῖ στὸ παιδί τὶς καταβολές, πὺ θὰ συμβάλλουν κατὰ τὰ 75% στὴν ἐν γένει ἐξέλιξή του, τὴ διάπλασις τοῦ χαρακτῆρα του καὶ τὴν εὐτυχία του, εἶναι τὸ πρῶτο του σχολεῖο, στὸ ὁποῖο δέχεται τὶς πρῶτες ἐπιδράσεις γιὰ τὴ σωματικὴ, πνευματικὴ, ἠθικὴ, θρησκευτικὴ καὶ καλαισθητικὴ διαμόρφωσή του. Καὶ μάλιστα κατὰ τρόπο ἀβίαστο διὰ τῆς ἀμέσου ἐποπτείας, τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἐφαρμογῆς. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ἡ συνήθως παρουσιαζομένη καταπληκτικὴ ὁμοιότητα μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων, ὄχι μόνον κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὶς ἰδέες, τὶς πεποιθήσεις καὶ τὶς ἰδιότητες τῆς βουλήσεως.

Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ παιδαγωγοί, ἀντιλαμβανόμενοι τὴν σπουδαιότητα τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, τὸ δραματίζονται τέλειο — ἀπόλυτο. Τέτοιο οὔτε εἶναι οὔτε ὑπῆρξε ποτέ· γι' αὐτὸ ὑπῆρξαν πολλοὶ ἐπισημαίνοντες τὶς ἐπιβλαβεῖς ἐπιδράσεις τῆς οἰκογενείας ὑποστήριξαν τὸν παραμερισμὸν τῆς ἀπὸ τὴν ἀγωγὴν τοῦ παιδιο. (Πλάτων, Roysseau, Fichte) Ἐσφαλαν ὁμως αὐτοὶ καὶ σφάλουν ὅσοι τὸ προ-

1. Τίμαιος, 24 (Ν. Ἐξαρχοπούλου : Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν σελ. 326-7Γ" ἔκδοσις, 1934.

τείνουν, γιατί κανένα ίδρυμα και κανένας οργανισμός δέν μπορεί ν' αντικαταστήση τήν οικογένεια. Ἡ φύση μᾶς ἐμφυσᾷ μιᾷ εἰδική ἀγάπη γιά τοὺς ἀπογόνους μας. Τὸ νὰ ζῆς σύμφωνα μὲ τὴν φύση εἶναι ἰτὸ ὑπέρτατο ἀγαθὸ (Κικέρων). (2) Ἡ ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ εἶναι ὑπόθεση τῆς οικογενείας.

Ἡ σημερινὴ οικογένεια πάσχει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Εἶναι λιγώτερο σταθερὴ καὶ τὰ διαζύγια πιὸ συχνὰ ἀπὸ πρῶτα. Ὁ μεγάλος ἀριθμὸς διαζυγίων εἶναι ἀνεπιθύμητος, διότι οἱ ἔρευνες ἔχουν ἀποδείξει ὅτι καὶ οἱ χωρίζοντες καὶ τὰ παιδιά τους παραπαίουν. Τὸ διαζύγιον δημιουργεῖ τεράστια προβλήματα. Καὶ ἀκόμη πιὸ σοβαρὰ ἢ διάσταση, πὺ παρατείνεται, καὶ ὁδηγεῖ σὲ τόσες περιπλοκές.

Ἡ οικογένεια πάσχει λόγῳ τῆς ἐξαντλητικῆς ἐργασίας, τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, τοῦ γενικοῦ ἐκνευρισμοῦ, τῆς αὐξήσεως τῶν ἀναγκῶν δυσανάλογα μὲ τὰ μέσα τῆς ἐργαζομένης μητέρας, τῆς περιφρονήσεως τῆς καταπατήσεως τῶν ἠθῶν, ἐθίμων, ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν, τῆς χαρτοπαιξίας, τῆς ἐν γένει κακῆς διαγωγῆς καὶ τοῦ κακοῦ παραδείγματος. Δέν θέλωτε νὰ παραλείπω τὰς οικογενειακὰ ἐπεισόδια, τὴν κακὴν χρῆσιν τοῦ ραδιοφώνου καὶ τὴν ἔλλειψη ἀρκετοῦ χώρου, ἀρκετῶν δωματίων, πὺ συχνὰ δημιουργεῖ σοβαρὰ προβλήματα ἢ ἀσκεῖ καταστρεπτικὴν ἐπίδραση. Ὁλων αὐτῶν συνέπεια εἶναι ἡ συναισθηματικὴ ἀστάθεια, πὺ ἐπικρατεῖ μέσα στὴν οικογένεια, μὲ τοὺς θυμῶς καὶ τὶς ἐκκρήξεις, τοὺς διαπληκτισμούς, πὺ συνθέτουν τὸ χειρότερο περιβάλλον γιά ν' ἀναστραφῆ ἓνα παιδί. Ἀπὸ δῶ ξεκινάει κάθε θλιβερὴ σκέψη.

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ οικογένειες πὺ δέν μαστίζονται ἀπὸ τ' ἀναφερθέντα προβλήματα. Σ' αὐτὲς κυριαροῦν: ἡ ἀγάπη, ὁ σεβασμὸς, ἡ κατανόηση καὶ ἡ ὑπακοή, πὺ συνθέτουν τὸ ἰδανικὸ περιβάλλον γιά τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν.

Οἱ περισσότερες ὁμως οικογένειες ἀντιμετωπίζουν πολλὰ προβλήματα.

Ἐπάρχουν λοιπὸν τόσες κλιμακώσεις οικογενειακοῦ περιβάλλοντος μεταξὺ τοῦ Ἰδεώδους καὶ τοῦ Ἀκατάλληλου ὅσες καὶ οἱ οικογένειες.

Τὸ παιδί — ὁ διάδοχος καὶ συνεχιστὴς μας — διαμορφώνεται ὑφιστάμενο τὶς ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον ἐμεῖς τοῦ δημιουργοῦμε γῦρο του. Τὸ μέγεθος λοιπὸν, τῆς εὐθύνης μας εἶναι μεγάλο.

Τὸ κακὸ περιβάλλον φέρνει τὴν παραμέληση τοῦ παιδιοῦ, τὴν διαταραχὴν τῶν σχέσεων γονέων καὶ τέκνων, καὶ πιθανῶς τὴν ἀμοιβαία ἄρνηση. Ἐπάρχουν δυστυχῶς περιπτώσεις πὺ οἱ γονεῖς βλέπουν τὸ παιδί ὡς τὴν αἰτία τῆς δυστυχίας τους καὶ δέν τὸ θέλουν τὸ ἀρνοῦνται. Τὸ παιδί, ὁ μεγάλος ψυχολόγος, τὸ ἀντιλαμβάνεται καὶ ἀρνεῖται τοὺς γονεῖς του. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἔχομε τὰ ἀντικοινωνικὰ ξεσπάσματα καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὴ διαστροφή τοῦ χαρακτήρα καὶ ἴσως τὴ δημιουργία τῶν ἐγκληματιῶν.

✱

Συμπεράσματα μιᾶς ἔρευνας, πὺ ἐγινε στὴν Ἀμερικὴ.

Σχέσεις μητέρας καὶ παιδιοῦ	Ἐδειξαν ἀνάρμοστη διαγωγή ῥέπουσα στὴν ἐγληματικότητα	Ἐδειξαν καλὴ διαγωγή	Ἀριθμὸς ἐξετασθεισῶν περιπτώσεων
1) Ἀμοιβαία ἀποδοχὴ	14%	86%	292
2) Τὸ παιδί ἀποδέχεται ἐξ ὀλοκλήρου τὴν μητέρα καὶ ἡ μητέρα με-			

3) ρικῶς τὸ παιδί Ἡ μητέρα ἀποδέχεται ἐξ ὀλοκλήρου τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί μερικῶς τὴν μητέρα	21%	79%	99
4) Τὸ παιδί ἀποδέχεται τὴν μητέρα καὶ ἡ μη- τέρα ἀρνεῖται	27%	73%	192
5) Ἀμοιβαία μερικὴ ἀ- ποδοχὴ	24%	76%	31
6) Τὸ παιδί ἀρνεῖται τὴν μητέρα καὶ ἡ μητέρα ἀποδέχεται	28%	72%	295
7) Τὸ παιδί μερικῶς ἀ- ποδέχεται τὴν μητέρα καὶ ἡ μητέρα τὸ ἀρνεῖται	26%	74%	32
8) Τὸ παιδί ἀρνεῖται ἐξ ὀλοκλήρου τὴν μητέρα καὶ αὐτὴ τὸ ἀρνεῖται μερικῶς	33%	67%	155
9) Ἀμοιβαία ἀρνηση	38%	62%	155
	48%	52%	313

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ πίνακα καὶ ἡ κατανόηση τῶν σχέσεων μητέρας καὶ παιδιοῦ εἶ-
ναι εὐκόλη.

Στὴν περίπτωση τῆς ἀμοιβαίας ἀποδοχῆς 14% τῶν παιδιῶν ἔδειξαν ἀνάρμοστη
ἢ τείνουσα στὴν ἐγκληματικότητα διαγωγὴ καὶ 86% ἔδειξαν καλὴ διαγωγὴ.

Ἀντίθετα στὴν περίπτωση τῆς ἀμοιβαίας ἀπαρνήσεως 48% ἔδειξαν ἀνάρμο-
στὴ ἢ τείνουσα στὴν ἐγκληματικότητα διαγωγὴ καὶ 52% καλὴ διαγωγὴ.

Μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων ὑπάρχουν ἑπτὰ ἐνδιάμεσες καταστάσεις ἐκ τῆς μελέτης
τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ ἡ σημασία τῶν σχέσεων.

Ἀξιοσημεῖωτη εἶναι ἡ συσχέτιση τῶν περιπτώσεων 2 καὶ 3, καθὼς καὶ τῶν
7 καὶ 8. Ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν ἐπιδειξάντων ἀνάρμοστη
διαγωγὴ ἢ τείνουσα στὴν ἐγκληματικότητα εἶναι μεγαλύτερον, ὅταν τὸ παιδί ἀρνεῖ-
ται τὴν μητέρα καὶ ὄχι ὅταν ἡ μητέρα ἀρνεῖται τὸ παιδί.

Σχέσεις πατέρα καὶ παιδιῶν	Ἐδειξαν ἀνάρμοστη διαγωγὴ ῥέπουσα στὴν ἐγκληματικότητα	Ἐδειξαν καλὴ διαγωγὴ	Ἀριθμὸς ἐξε- τασθεισῶν πε- ριπτώσεων
1) Ἀμοιβαία ἀποδοχὴ	13%	87%	290
2) Τὸ παιδί ἀποδέχεται ἐξ ὀλοκλήρου τὸ πατέρα καὶ ὁ πατέρας μερικῶς τὸ παιδί	16%	84%	113
3) Ὁ πατέρας ἀποδέχεται ἐξ ὀλοκλήρου τὸ παιδί καὶ τὸ παιδί μερικῶς τὸν πατέρα	23%	77%	159
4) Τὸ παιδί ἀποδέχεται τὸν πατέρα καὶ ὁ πατέρας τὸ ἀρνεῖται	29%	71%	27

5) Ἀμοιβαία μερική ἀποδοχή	30%	70%	358
6) Τὸ παιδί ἀρνεῖται τὸν πατέρα καὶ ὁ πατέρας τὸ ἀποδέχεται	25%	75%	23
7) Τὸ παιδί μερικῶς ἀποδέχεται τὸν πατέρα καὶ ὁ πατέρας τὸ ἀρνεῖται	37%	63%	181
8) Τὸ παιδί ἀρνεῖται ἐξ ὀλοκλήρου τὸν πατέρα καὶ αὐτὸς τὸ ἀρνεῖται μερικῶς	41%	59%	88
9) Ἀμοιβαία ἄρνηση	48%	52%	294

Τὰ ποσοστὰ στὴν περίπτωση τῆς ἀμοιβαίας ἀποδοχῆς καὶ ἀρνήσεως μεταξὺ πατέρα καὶ παιδιοῦ συμπίπτουν σχεδὸν ἀπόλυτα μὲ τὰ συμπεράσματα τοῦ πίνακα τῶν σχέσεων μητέρας καὶ παιδιοῦ. Παρουσιάζεται μικρὴ διαφορὰ στὶς ἐνδιάμεσες περιπτώσεις οἱ ὁποῖες φανερώνουν τὴν διαφορετικὴ ἐπίδραση, πὺ ἀσκεῖ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα ἐπὶ τῶν παιδιῶν.

Ἡ διαταραχὴ, λοιπὸν, τῶν σχέσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ τῶν γονέων ἐπιδρᾷ λίαν δυσμενῶς στὸ χαρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ.

✱

Τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον: Γιὰ πρακτικὸς σκοποὺς τὸ χωρίζω σὲ στενὸ (στὴ γειτονιά καὶ τὴ συνοικία) καὶ εὐρύτερο (στὴν ὑπόλοιπη κοινωνία—ἐκτεινόμενη μέσα καὶ πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς πατρίδας μας).

Καὶ τὸ στενὸ κοινωνικὸ περιβάλλον πάσχει. Πάσχει ὕλικά, γιὰτὶ δὲν διαθέτει χώρους κατάλληλους γιὰ νὰ παίξῃ τὸ παιδί καὶ νὰ περάσει τὸν ἐλεύθερο χρόνο του. Ὁ μόνος χώρος εἶναι ὁ δρόμος μὲ τοὺς γνωστοὺς κινδύνους ἀπὸ τὰ παντὸς εἶδους τροχοφόρα. Συνήθη εἶναι τὰ ἀτυχήματα. Πάσχει καὶ πνευματικά, γιὰτὶ τὰ σύγχρονα παιδιὰ ἔχουν ἄσχημες συνήθειες. Ποῦ θὰ πάῃ τὸ παιδί; Στὸ σπίτι ἢ στὸ δρόμο. Τοῦτο δὲν εἶναι σωστὸ. Λοιπὸν ἀπελπισία; Ὁχι! διότι εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ τόποι ἀσφαλεῖς πὺ μπορούμε νὰ τοὺς συστήσουμε μὲ συναίσθηση τῆς εὐθύνης. Εἶναι οἱ παιδικὲς χαρὲς τοῦ Δήμου, ὅπου τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ συνοδεύωνται, τὰ κέντρα τῶν Προσκόπων, τῶν Ἑλληνίδων ὀδηγῶν, ἡ Λαϊκὴ Βιβλιοθήκη, ἡ Λέσχη τοῦ Τουριστικοῦ Μορφωτικοῦ καὶ Ψυχαγωγικοῦ Συλλόγου, «ἡ Ἡλιούπολις» καὶ τὸ Γυμναστήριον. Γνωρίζω ὅτι οἱ χώροι δὲν εἶναι ἀρκετοί. Ὁ κ. Δήμαρχος μὲ τὴ συνεργασία ὄλων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν συλλόγων καὶ σωματείων θὰ μπορούσε ν' ἀναλάβῃ σταυροφορίαν διὰ τὴν δημιουργίαν Κέντρων Νεότητος.

Ὅλοι ὄσοι μοχθοῦν γιὰ νὰ δημιουργήσουν ἓνα καλὸ περιβάλλον γιὰ τὸ παιδί εἶναι ἄξιοι σεβασμοῦ, τιμῆς καὶ ἐπαίνου.

Κι ὄμως παρατηρῶ ὅτι δὲν προτρέπομε τὰ παιδιὰ μας νὰ πηγαίνουν στὰ μνημονευθέντα κέντρα, πὺ τὰ βοηθοῦν ν' ἀναπτυχθοῦν σωματικὰ καὶ ψυχικά. Γνωρίζω ὅτι τοῦτο δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀμφιβολία γιὰ τὴν τελειότητά τους. Ἀμελοῦμε! Φοβούμεθα τὶς ἀποστάσεις, τὸ σκοτάδι, τοὺς διεφθαρμένους τύπους πὺ κυκλοφοροῦν καὶ συνεχῶς πληθύνονται. Μᾶς ἐπηρεάζει ἡ ἔλλειψη τοῦ χρόνου. Τονίζω ὅτι: Τὰ κέντρα αὐτὰ συμπληρώνουν τὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ βοηθοῦν νὰ χαρῆ τὸ παρὸν καὶ νὰ ὀπλισθῆ γιὰ τὸ μέλλον του. Τὸ παιδί πρέπει κάπου—κάπου ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ νοιώθῃ ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο καὶ ν' ἀναπτύσσει πρωτοβουλία νὰ κάνῃ κάτι πὺ τὸ εὐχαριστεῖ.

✱

Τὸ εὐρὺ κοινωνικὸ περιβάλλον: Δὲν ὑποστηρίζω ὅτι οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι εἶναι κακοὶ καὶ ὅτι οἱ παλαιότεροι ἦταν ἄγγελοι. Εἶναι οἱ συνθήκες, οἱ καιροί, οἱ ιδέες, τὰ προϊόντα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ὑποδούλωσή μας στὸ χρήμα, πὺ φέρνουν τὴν κοινωνικὴ ἀποσύνθεση. Τὸ συναίσθημα ὑποχωρεῖ καὶ δρᾷ ὁ ἄνθρωπος γυμνὸς ἀπὸ συναισθήματα. Δὲν ὑπάρχει κάτι πὺ φοβερό.

Τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον ἢ μυρίζει ἀποσύνθεσὴ ἢ εἶναι ἐρεθιστικό. Διαβάζω στὴν ἐφημερίδα:

Νεαρὸς ἔκλεψε περιοδικὸ μὲ ἄσεμνα. Ὁ Ν.Ε.Μ. ἐτῶν 16, ἄρπαξε χθὲς ἀπὸ τὸ περίπτερο τοῦ Νικ. Σ. Δεδάκη (Σταδίου) ἓνα γαλλικὸ περιοδικὸ μὲ φωτογραφίες γυμνῶν γυναικῶν. Ὁ περιπτεροῦχος καταδίωξε τὸν μικρὸ καὶ τὸν συνέλαβε. Ὁ μικρὸς φιλοδώρησε τὸν περιπτεροῦχο μὲ μιὰ «κεφαλιά». Ὁ ἀνήλικος παραδόθηκε στὴν Ἀστυνομία.

Ἐπτὰ διαρρηξέεις τὴν ἴδια νύχτα.

Ζεῦγος Γερμανῶν μετέφερε ναρκωτικὰ. Συνελήφθη στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ ὄργανα τῆς ὑπηρεσίας διώξεως λαθρεμπορίου, ζεῦγος Γερμανῶν, γιὰ τὴ «Μερσεντές», τῆς ὁποίας ἐπέβαιναν, βρέθηκε ποσότητα 4,5 κιλῶν χασίς. Τὸ ζεῦγος τῶν Γερμανῶν κρατεῖται στὴ Γενικὴ Ἀσφάλεια, τὰ ὄργανα τῆς ὁποίας, ὡς λέγεται θρῖσκονται στὰ ἴχνη πολυμελοῦς σπείρας.

Διάρρηξη μὲ μέθοδο «Ριφιφί».

Πρὸ ἡμερῶν ἓνας μικρὸς δέκα περίπου ἐτῶν, χωρὶς συνοδὸ, ἔβλεπε τὶς φωτογραφίες ἀκατάλληλου ἔργου στὸν κινηματογράφο «ΙΡΙΣ».

Παίρνουμε τὰ παιδιὰ μας στὴν Ἀθήνα καὶ βλέπουν στοὺς κινηματογράφους τὶς γιγαντιαῖες ἐκεῖνες εἰκόνες ἀπὸ ἔργα αὐστηρῶς ἀκατάλληλα.

Δὲν ὑποστηρίζω πὺς δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι, πὺ κάνουν καθημερινὰ καλὲς πράξεις. Τὸ δυσάρεστον εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ρέπει στὸ κακό. Τὸ παιδί μιμεῖται. Δὲν ἔχει τὴν κρίση πὺ τοῦ χρειάζεται.

Τὰ περιοδικὰ, τὰ κινηματογραφικὰ ἔργα, οἱ χοροί, ἡ μουσική, τὰ νέου εἶδους πάρτυ, οἱ πόλεμοι, οἱ συγκρουόμενες ἰδεολογίες, ἡ προπαγάνδα, οἱ ἐφημερίδες ὅταν ἐπιδιώκουν εὐτελεῖς σκοποὺς μὲ κύριον στόχον τὸ χρήμα, εἶναι ἱκανὰ νὰ ξεθεμελιώσουν τὴν κοινωνία. Τὸ χρήμα διαφθείρει, καὶ τὶς Κυβερνήσεις τῶν Κρατῶν. Ὅλα τὰ Κράτη θέλουν τοὺς τουρίστες διότι φέρνουν χρήμα. Δὲν ἐξετάζεται τὸ εἶδος τῶν Τουριστῶν. Ἐξετάζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν καὶ οἱ χιλιάδες τῶν δολλαρίων. (τὸ συνάλλαγμα). Ἡ καταρράκωση τῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἐθίμων δὲν μᾶς μειώνει τὸ συνάλλαγμα. Ἡ Τράπεζα θέλει ἀριθμούς.

Γιὰ νὰ μὴν παρεξηγηθῶ δηλώνω ὅτι δὲν εἶμαι a Priori πολέμιος νέων ἰδεῶν ἢ ρυθμῶν. Δέχομαι μὲ χαρὰ ὅ,τι καλὸ καὶ ἀποστρέφομαι ὅ,τι κακὸ ἢ ἄσχημο.

Κάποιος, τονίζοντας τὴ σημασία τοῦ περιβάλλοντος εἶπε: «Προτιμῶ νὰ παίζω χαρτιὰ μὲ ἓνα πολέμιος τῆς ἠθικῆς παρὰ μὲ ἓνα ἠθικολόγο φιλόσοφο πὺ ἔχει ἀνατραφῆ ἀνάμεσα σὲ ἀπατεῶνες».

Μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ μιὰ στροφή ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ Παλαμᾶ «Νύχτα τῶν Χριστουγέννων».

«Θέλω νὰ φύγω πέρα, σ' ἄλλους τόπους
στὴ νύχτα τὴ μοναδικὴ
μακριὰ ἀπὸ τὴν βοή καὶ τοὺς ἀνθρώπους
γιὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι κακοί».

Τὸ Σχολικὸ περιβάλλον: Ἀτυχῶς καὶ τὸ σχολικὸ περιβάλλον δὲν εἶναι τὸ κατάλληλο. Ἡ ἔλλειψη σχολικῶν κτιρίων καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προερχομένη συστέγαση τῶν σχολείων δημιουργεῖ ἀνεξάντλητα προβλήματα μὲ ὅλες τὶς δυσάρε-

στες επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία τῶν διδασκομένων και τῶν διδασκόντων, στην ποιότητα τῆς ἐργασίας και στὰ ἀποτελέσματα.

Εἶναι ἐγκλημα ἢ ἔλλειψη διδακτηρίων νὰ μειώνη τὰ ἐπιτεύγματα τῆς φιλοτίμου προσπάθειας τῶν ἐκπαιδευτικῶν.

Δὲν χρειάζονται περισσότερα, διότι ἔχετε ἐποπτεῖαν τῆς καταστάσεως. Τοῦτο μόνον θέλω νὰ τονίσω. Ἄν δὲν γίνουν διδακτήρια και οἱ ἄριστοι ἐκπαιδευτικοὶ θὰ ἐπιτύχουν μέτρια ἀποτελέσματα.

Αὐτὸ εἶναι τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀναπτύσσεται τὸ σύγχρονο παιδί.

Παρ' ὅλες τὶς δυσάρεστες διαπιστώσεις, πὺ ἴσως τὶς ὑπερβάλλω γιὰ νὰ τὶς τονίσω, δὲν θὰ καταθέσωμε τὰ ὄπλα. Θ' ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ ἐξουδετερώσωμε ὅ,τι κακὸ και ἄσχημο ὑπάρχει, νὰ στηρίξωμε ὅ,τι καλὸ και προοδευτικὰ νὰ δημιουργήσωμε τὶς ἄριστες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀνατροφή και ἀγωγή τῶν νέων μας.

Τὸ μέγα θέμα μας εἶναι: ὅτι ἐγεννήθη Ἄνθρωπος και πρέπει νὰ τὸν βοηθήσωμε νὰ μείνῃ ἄνθρωπος και νὰ μὴ μείνωμε ἀπαθεῖς θεατὲς ἢ ἀκόμη χειρότερα, νὰ γίνωμε συνεργοὶ γιὰ νὰ μεταβληθῇ σὲ Ἄνθρωπόμορφο Κτῆνος.

Ἀποσπάσματα και ιδέες ἀπὸ βιβλία πὺ περιέχουν ἰδανικὰ και κατευθύνσεις πὺ πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμε.

Ἄντὶ νὰ ἀραδιάσω ἰδανικὰ και ἀρχὲς σκέφτηκα νὰ παραθέσω ἀποσπάσματα και ιδέες ἀπὸ βιβλία, πὺ παρουσιάζουν ἔλλειψη συνοχῆς — και τοῦτο παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸ συγχωρήσητε — συγχρόνως ὁμως ἔχουν, κατὰ τὴ κρίση μου, κάτι τὸ ὑποβλητικὸ. Ἄπ' αὐτὰ θὰ γίνῃ σαφὲς τί πρέπει νὰ μάθῃ τὸ παιδί και σὲ τί πρέπει νὰ τὸ ἐθίσωμε.

Φέρε τὸ παιδί σ' ἐπαφὴ μ' ὅ,τι εἶναι πρώτης ποιότητος. Μύησέ το σὲ παραδείγματα ἐξόχων ἀνδρῶν και διηγήσου του πράξεις μηδαμινῶν. Ἀγωνίσου γιὰ τὴ συναισθηματικὴ του ἀνάπτυξη. Εἶναι τρομερὸ νὰ κάνῃς τὸ παιδί! ἄνθρωπο χωρὶς στήθος «καρδιά».

«Νὰ μάθῃ τὸ παιδί νὰ κατηγορῇ και νὰ μισῇ τὸ ἄσχημο, ἀκόμη και ἀπὸ τὰ πρῶτα του χρόνια, και ἐκθύμως νὰ ἐπαινῇ τὸ ὠραῖο, παίρνοντάς το μέσα στη ψυχὴ του και τρεφόμενο ἀπ' αὐτό, ἔτσι ὥστε νὰ γίνῃ ἄνθρωπος μ' εὐγενικὴ καρδιά. Κι' ὅταν ἔρχεται ἢ λογικὴ στὸ παιδί, ἀναθρεμμένο καθὼς εἶναι, θ' ἀνοίξῃ τὰ χέρια του γιὰ νὰ καλωσορίσῃ και ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ ὠραῖο». (Πλάτων)

Μάθε τὸ παιδί:

Νὰ ἔχῃ πίστη και νὰ σέβεται τὸ Θεό του.

Νὰ βοηθῇ τοὺς πάσχοντας.

Νὰ ὁμιλῇ εὐγενικὰ και νὰ δείχνῃ καλὴ θέληση.

Νὰ κάνῃ ὅ,τι θέλουν νὰ τοῦ κάνουν.

ἌΟτι ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ δογματικὴ πίστη σὲ ἀντικειμενικὲς ἀξίες. (Τοῦτο δὲν εἶναι τυραννία οὔτε σκλαβιά).

Ν' ἀποφεύγῃ τὴ διαφθορὰ και τὴ κατάχρηση.

Νὰ μὴ προφέρῃ μιὰ λέξη μὲ τὴν ὁποία ὁ καθένας μπορεῖ νὰ τραυματισθῇ.

Νὰ μὴ τρομοκρατῇ τοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὸ τρομοκρατῆσαι ὁ Θεός.

Πίστευε ὅ,τι διδάσκεις. Τότε μόνον ὠφελεῖς, διαφορετικὰ βλάπτεις: ἌΟταν ὁ Ρωμαῖος Πατέρας ἔλεγε στὸ παιδί του «εἶναι γλυκὸ και κόσμιο πράγμα νὰ πεθάνῃ

για την Πατρίδα του» ἐπίστευε ὅ,τι ἔλεγε. Μετεβίβαζε στὸ γιό του ἓνα συναίσθημα ποὺ τὸν κατεῖχε καὶ τὸν ὀδηγοῦσε στὸν εὐγενικὸ θάνατο.

«Εἶναι μικρὸς ἀκόμη καὶ νὰ μισηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου δὲν θὰ ἐνισχυθῇ ὁ πατριωτισμὸς, ὅταν ἀντικρύξῃ τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνα».(Johnson)
Μὲ τὶς ἠθικὲς ἀξίες ἀναπτύσσεται ὁ αὐτοέλεγχος.

Μὴ παρακινῆς τὸ παιδί στὴν ἄρνηση. Νὰ λήη:

Δὲν ἔχω προκαλέσει πεῖνα,

Δὲν ἔχω προκαλέσει πόνο,

Καὶ πρὸ παντὸς ἀπόφευγε κηρύγματα σὰν αὐτά:

— "Ὅλες οἱ ἀξίες εἶναι ὑποκειμενικὲς καὶ συνήθειες.

Ὁ θανατὸς σου ἢ ζωὴ μου,

Δώσε τὴν ψυχὴ σου καὶ γι' ἀντιστάθισμα πάρε δύναμη. (Στὴν περίπτωση αὐτὴ τοῦ κρύβομε ὅτι: "Ὅταν χάνῃς τὴν ψυχὴ σου χάνεις καὶ τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἡ δύναμη ποὺ ἀπόχτησες δὲν ἀνήκει σὲ σένα. Θὰ εἶσαι σκλάβος καὶ νευρόσπαστο αὐτοῦ, ποὺ τοῦ ἔδωσες τὴν ψυχὴ σου). (1)

"Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὶς ἀντικειμενικὲς ἀξίες, τὶς μεταβάλλει σὲ ὑποκειμενικὰ προϊόντα καὶ τότε δὲν ἐλέγχει τὸν ἑαυτὸν του, ἐξελισσόμενος σὲ Καταλυτὴ τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Μάστιγα τῆς Κοινωνίας.

Πῶς θὰ βοηθήσωμε τὸ παιδί νὰ ἀναπτυχθῇ ὁμαλῶς;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι εὐκόλη. Θὰ τοῦ δώσουμε κοινωνικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ ἀγωγή. Ἡ ἐπίτευξη εἶναι δύσκολη. Στὸ δύσκολο αὐτὸ καθῆκον καλοῦνται νὰ συμβάλουν: Ἡ οἰκογένεια, τὸ σχολεῖο, καὶ ἡ κοινωνία.

Ἡ διαγωγή τῶν ἀνθρώπων ποικίλλει στὶς κοινωνίες ἀνάλογα μὲ τὶς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις, τὰ ἰδανικά, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, τὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ σύστημα καὶ τὸ ὅλο πολιτιστικὸ ἐπίπεδο. Τὴν ὑποχρέωση καὶ εὐθύνη γιὰ τὴ μύηση τοῦ παιδιοῦ στὸν πολιτισμὸ τὴν εἶχαν κάποτε οἱ γονεῖς. Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας τοῦτο ἀνετέθη στὸ σχολεῖο. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἓνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης ἀνήκει ἀκόμη στὴν οἰκογένεια. Συμμετέχουν ἐπίσης τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα, ἡ ἐκκλησία, ὁ τύπος, τὸ θέατρον, ὁ κινηματογράφος, τὸ ραδιόφωνο κατευθύνοντας τὸ ἄτομο σὲ ιδέες καὶ συνήθειες, οἱ ὁποῖες θὰ τὸ βοηθήσουν νὰ προσαρμοσθῇ καλύτερα στὸν πολιτισμὸ του. Ἀπὸ τὴ λειτουργία τους καὶ τοὺς σκοποὺς του ἐξαρτᾶται ἡ ὀρθὴ ἢ μὴ κοινωνικὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή διαρκεῖ ὅσο καὶ ἡ ζωὴ μας, ἂν καὶ οἱ περισσότερες γνώσεις καὶ συνήθειες ἀποκτῶνται κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ διαρκῶς ἀλλάζει καὶ τὸ ἄτομο πρέπει νὰ ἀναπροσαρμόζεται. Νὰ ἀναπροσαρμόζεται στὶς μεταβολὰς ποὺ ἐπιφέρουν οἱ ἐφευρέσεις, οἱ νέες ιδέες, ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ καὶ ἡ ἡλικία. Ὁ ἄνθρωπος διαρκῶς ἀλλάζει ρόλους: Ἐργάτης, ὑπάλληλος, ἐπιχειρηματίας, σύζυγος, πατέρας, συνταξιούχος. Γιὰ ν' ἀνταποκριθῇ χρειάζεται νέα μάθηση.

1. Τὰ ἀποσπάσματα καὶ οἱ ιδέες εἶναι παρμένους ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ C. S. Lewis «The Abolition of Man».

Πρώτη καλείται ή οικογένεια με τὸ καλὸ παράδειγμά της καὶ με τὴν ἀβίαστη καὶ φυσικὴ ὀδηγητικὴ νὰ ὀδηγῇ τὸ παιδί ν' ἀντιλαμβάνεται βαθμιαία τὴς Ἀντικειμενικὲς Κοινωνικὲς Ἀρχές καὶ νὰ τὴς ἐφαρμόζη συνεχῶς γιὰ ν' ἀποκτήσῃ ἔξεις - συνήθειες. Δὲν μποροῦμε νὰ διδάξωμε στὸ παιδί κάτι πού ἐμεῖς τὸ καταπατοῦμε. Εἶναι πολὺ συνηθισμένο τοῦτο τὸ σφάλμα μας. Μὲ μεγάλη αὐθορμησία ἀναφέρομε πράξεις μας, πού εἶναι ἀντίθετες με ὅσα λέμε ἢ ζητᾶμε ἀπὸ τὸ παιδί.

Οἱ ἀπαιτήσεις μας πρέπει νὰ εἶναι λογικὲς καὶ σύμφωνες με τὴν ἡλικία του, καλὸν εἶναι νὰ ἐρμηνεύωνται. Πρέπει νὰ δίδωμε ἐλευθερία στὸ παιδί γιὰ ν' ἀναπτύσῃ πρωτοβουλία καὶ νὰ αἰσθάνεται υπεύθυνο γιὰ τὴς πράξεις του.

Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἐνδιαφέρονται καὶ γιὰ τὴν ψυχαγωγία τοῦ παιδιοῦ μέσα στὸ σπίτι καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτό. Ἡ καλὴ ὀργάνωση τῆς ψυχαγωγίας συμβάλλει στὴν διαμόρφωση τοῦ χαρακτῆρα, βελτιώνει τὴς σχέσεις γονέων καὶ τέκνων καὶ δημιουργεῖ μιὰ ὑπέροχη ἀτμόσφαιρα οἰκογενειακῆς γαλήνης.

Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἐνδιαφέρονται καὶ γιὰ τὴν κοινωνικὴ τους θέση καὶ ἐμφάνισή τους, τὴν ψυχικὴ τους διάθεση, τὸν χαρακτῆρα τους, τὴν συναισθηματικὴ τους σταθερότητα. Καὶ ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση ἀσκεῖ οὐσιώδη ἐπίδραση.

✱

Πόσα καλὰ δὲ φέρνει ἓνας ἐπιτυχημένος γάμος, πού ὀδηγεῖ σὲ μιὰ καλὴ οἰκογένεια. Καὶ πόσα κακὰ ἓνας ἀποτυχημένος γάμος με τὴν διάσταση γνωμῶν τὰ ἐπεισόδια καὶ τὴ συναισθηματικὴ ἀστάθεια!

✱

Πρὶν κλείσω τὸ θέμα ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω: ὅτι σήμερα τὸ παιδί χρειάζεται περισσότερο ἐφόδια γιὰ νὰ ζήσει. Τὸ σχολεῖο χωρὶς τὴν συμπαράσταση τῆς οἰκογενείας δὲν μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ ἀποτελεσματικὰ τὸ παιδί. Μὴν ἐπαναπαύεσθε στὴν ἰδέα, ὅτι στέλνετε τὸ παιδί σας στὸ σχολεῖο. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετό. Σεῖς πρῶτοι, οἱ γονεῖς θὰ σπείρετε στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ σας, ὅ,τι καλὸ καὶ εὐγενικό, καὶ θὰ τὸ ἐμπνεύσετε νὰ κατευθύνεται σὲ ἠθικὴ τελείωση καὶ μεγάλα ἔργα, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴς ἰκανότητές του καὶ τὴς ἐπιθυμίες του. Οἱ φιλοδοξίες τῶν γονέων παίζουν σπουδαῖον ρόλον στὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἐπίδραση τοῦ παιδιοῦ. Σεῖς λοιπὸν εἰσθε οἱ ἀρχιτέκτονες τοῦ μέλλοντος τοῦ παιδιοῦ σας καὶ μεῖς πρόθυμοι βοηθοὶ καὶ συμπαραστάτες. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶτε ὅτι τὸ σχολεῖο εἶναι τεχνικὸ κατὰ σκεύασμα καὶ οἱ οἰκογένεια φυσικὸς ὀργανισμός. Τὸ μέγα καὶ ἀπερᾶντο ἐνδιαφέρον τῶν γονέων πρὸς τὸ παιδί πρέπει νὰ συνεχίζεται ἀμείωτο καὶ νὰ σβήνῃ με τὴν τελευταία πνοή.

Τοῦτο πρέπει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψει: Μὲ τὴν ἀγάπη θὰ δημιουργήσετε τὸν ἄνθρωπο πού θὰ ζητήσῃ τὴν ἀρετὴ. Ἀποφεύγετε τὸν φόβον.

✱

Τὸ σχολεῖο βοηθεῖ τὸ παιδί στὴν κοινωνικὴ του ἀγωγή κατὰ δύο τρόπους: α) Δίνοντάς του ὁρισμένους γνώσεις καὶ β) Συμπληρώνοντας τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων παραγόντων παρεχομένην κοινωνικὴν ἀγωγή.

Γενικὰ ὀδηγεῖ τὸ παιδί νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ὑγεία του, νὰ ἀποδέχεται τὴς κοινωνικὲς ἀξίες, ἀλλὰ νὰ τὴς ἐξετάζῃ κι' ὅταν μπορῇ νὰ τὴς τελειοποιῇ, νὰ δίνῃ τὴς καλύτερες δυνατὲς λύσεις στὰ προβλήματά του, νὰ σέβεται καὶ νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνη

στὸν ἑαυτὸν του, νὰ ἔχη καλὲς σχέσεις μὲ τοὺς ἄλλους, νὰ σέβεται τὰ δικαιώματά τους καὶ νὰ τοὺς βοηθᾷ νὰ ζοῦν καλά, νὰ ἔχη προσωπικά διαφέροντα καὶ σκοποὺς καὶ πηγὲς νὰ τοὺς ικανοποιῇ. Ν' ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ του καὶ τὴν Πατρίδα του, νὰ πράττει τὸ ὀρθὸ καὶ νὰ υπερασπίζεται τὶς ιδέες του. Ν' ἀναγνωρίζη τὰ σοβαρὰ προβλήματα τῆς ζωῆς του καὶ νὰ θέλῃ νὰ τὰ λύσῃ ὀρθά. Ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ψυχραιμίαν του.

Τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ διδάξῃ τρόπους καὶ μεθόδους ἀναλύσεως, ποὺ μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν σὲ ποικίλες περιπτώσεις. Καὶ γνώσεις ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ γνώριμίαν μὲ τὸν κόσμον καὶ δημιουργίαν του. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ γνώσεις εἶναι πολὺτιμο ἀπόθεμα. Μερικὲς φορές ἐμεῖς οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ξεχνοῦμε ὅτι σκοπὸς μας εἶναι νὰ δώσωμε γνώσεις ποὺ θὰ βοηθήσουν τοὺς μαθητές. Εἶναι λάθος νὰ διδάξουμε μιὰ γνώση χάριν αὐτῆς καὶ μόνο. Ἄλλες γνώσεις ἔχουν μεγαλύτερη ἀξία (ὅπως σήμερα ὁ ἠλεκτρισμὸς ἀπὸ τὸν αἰμὸ). Δὲν πρέπει μόνον νὰ διαλέγονται οἱ γνώσεις μὲ σοφία, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάσκωνται μὲ σοφία. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν γνώσεις καὶ δὲν τὶς χρησιμοποιοῦν γιατί δὲν ἔμαθαν νὰ τὶς χρησιμοποιοῦν ἢ γιατί τὶς ἔχουν μισομαθημένους. Εἶναι ἀπαραίτητος ὁ συνδυασμὸς τῶν γνώσεων μὲ τὰ προβλήματα. Πρέπει τὸ παιδί νὰ δοκιμάζῃ καὶ ἐπιτυχάνῃ γιὰ νὰ αἰσθάνεται τὴν χαρὰ τῆς ἐπιτυχίας. Νὰ μάθῃ νὰ ἐργάζεται γιὰ ὑψηλοὺς σκοποὺς καὶ μεγάλα ἐπιτεύγματα. Νὰ ἔχη διαφέροντα.

Οἱ πηγὲς τῶν διαφερόντων εἶναι πολλές. (Θρησκευτικὴ πίστις, ἐπάγγελμα, γονεῖς, συγγενεῖς, διδάσκαλοι, φίλοι). Καὶ τὸ σχολεῖο μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ παιδί σὲ σχέδια καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσῃ στὴν ἐπιτυχία.

Ἐνας ἐνθουσιώδης καὶ ἐπιτυχημένος δάσκαλος μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς μαθητές του μὲ κατάλληλη διδασκαλία λογοτεχνικῶν κειμένων ἢ παρέχοντας εὐκαιρίας δι' ἐπιτυχίαν, ὥστε τὸ παιδί νὰ αἰσθάνεται ὑπερήφανο δι' ὅ,τι ἐπέτυχε.

Ἐπίσης τὸ σχολεῖο μπορεῖ ν' ἀναπτύξῃ ἐπαγγελματικὰ διαφέροντα, ὀδηγοῦντα στὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ, ψυχαγωγικά, εὐχαρίστηση μὲ τὴ συμμετοχὴ σὲ σχολικὰ γιορτὰς, καὶ μεγάλες ἐπιδιώξεις, ὅπως τὸ πάθος τῆς ἐπιστήμης ἢ ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ ἐπιδέξιου.

Γιὰ νὰ βοηθήσωμε τὸ παιδί πρέπει ν' ἀντιληφθοῦμε:

1. Τί θέλει νὰ γίνῃ.
2. Τί μπορεῖ νὰ κάνῃ καὶ
3. Τί νομίζει ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ.

Πρέπει ν' ἀξιολογῶμε συνέπεια, βοηθῶντας το νὰ γίνῃται ἀνεξάρτητο καὶ ν' ἀποκτᾷ αὐτοπεποίθησι.

Μακριὰ ἀπὸ τὴ μάθησι - ἀπορρόφησι. Ὅχι ἔτοιμες γνώσεις. Εἶναι ἔγκλημα νὰ εἶναι ὁ μαθητὴς παθητικὸς «ἠχολόγητις», ἀναγνώστης, ἢ καταχωρητὴς σημειώσεων. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ποσὸν τῶν γνώσεων. Μάθε τὸ παιδί νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ ἐρμηνεύῃ. Ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ πολὺ λίγο ἀπὸ ὅ,τι βλέπει ἢ ἀκούει. Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει μ' ὅ,τι ἐρευνᾷ. Ἐὰν ἕνα πράγμα τοῦ περιγραφῇ μὲ τὸ λόγο ἴσως δὲν τὸ ἀναγνωρίσει. Ἴσως νὰ νομίζῃ ὅτι κατάλαβε καὶ νὰ μὴ ἔχη καταλάβει. Ἀποτέλεσμα: Λ α ν θ α σ μ ἔ ν ν ο ι ε ς.

Ἡ γραμμὴ μας θὰ εἶναι σαφής: Ἡ διαγωγὴ του νὰ στηρίζεται στὶς γνώσεις καὶ τὶς δεξιότητες, ἀλλὰ κυρίως στὰ Ἰδανικά καὶ στὴν Αὐτοπεποίθησι τοῦ Ἀτόμου.

(Συνέχεια στὸ ἐπόμενο)